

УДК 159.922.76-056.264

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.91.28>

Курсенкова А. В.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ «СКРАЙБІНГ» У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

У статті розглянуто питання використання інноваційних технологій при роботі з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення. Розкрито особливості мовленнєвого розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Охарактеризовано новітню інноваційну методику «Скрайбінг». Надано визначення поняття «скрайбінг». Висвітлено вимоги, що пред'являються до скрайбінгу як до освітньої технології, такі як концептуальність, системність, керованість, відтворюваність та охарактеризовано їх. Визначено три основні форми скрайбінгу (фасилітація, відеоскрайбінг, 3D-скрайбінг). Надано характеристику основних форм скрайбінгу. Відзначено, що особливістю скрайбінгу в роботі з дітьми полягає в тому, що з'являється можливість задіяти одночасно слух, мовлення, зір і уяву дитини, що сприяє розвитку зв'язного мовлення у тому числі і у дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Визначено види скрайбінгу для корекційно-розвивальної роботи з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення (аплікаційний, магнітний, фланелеграф, мальований) та надано їх характеристику. Зазначено, що аплікаційні, магнітні та фланелеграфічні види скрайбінгу доцільно використовувати в роботі з дітьми молодшого та середнього дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. Підкреслено, що мальований скрайбінг є класичним видом, а його використання в логопедичній практиці роботи з дітьми старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення дозволяє логопеду одночасно задіяти всі вищі психічні процеси дитини. Окреслено специфіку використання скрайбінгу на логопедичних заняттях. Визначено основні етапи технології скрайбінгу в роботі з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення (формулювання задуму, вибір способу візуалізації, продумування ескізних малюнків, скрайбування). Наголошено на значущості використання скрайбінгу в роботі з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення з урахуванням вікових особливостей дітей, а також інтелектуального, емоційного та фізичного рівня їх розвитку.

Ключові слова: діти з ТПМ, тяжкі порушення мовлення, інноваційні технології, скрайбінг.

Одне з основних завдань сучасної системи освіти – це створення оптимальних педагогічних умов, що забезпечують усім дітям якісну та своєчасну психолого-педагогічну підтримку. Процеси, що відбуваються в сучасній освіті, вимагають нових підходів до реалізації завдань, пов'язаних з освітою дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з тяжкими порушеннями мовлення. Досягнення нової якості спеціальної освіти, що визначається її відповідністю актуальним і перспективним запитам сучасного суспільства.

Саме пошук нових шляхів освіти, корекції та розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення постає першочерговою задачею перед педагогами. Одним із важливих способів пошуку постає розробка та впровадження у освітній процес дітей з особливими освітніми потребами, зокрема тяжкими порушеннями мовлення різних інноваційних освітніх технологій.

Проблему впровадження інноваційних технологій в освіту дітей з ООП вивчали І. Булаш, В. Галущенко, О. Манукян, О. Мирошниченко, Н. Ткачова, І. Турчина та ін. Питанню освіти дітей з ТПМ присвячені дослідження А. Арендарук, О. Боряк, Ю. Рібцун, М. Шеремет та ін.

Проте на сьогодні нами не виявлено достатню кількість досліджень з використання різних сучасних технологій та методик у дошкільній освіті дітей з ТПМ, до яких і належить технологія скрайбінгу, тому метою статті є окреслення використання інноваційної технології «Скрайбінг» у роботі з дітьми з порушеннями мовлення.

Тяжкі порушення мовлення – це стійкі специфічні відхилення у формуванні компонентів мовленнєвої системи (лексичної та граматичної будови мови, фонематичних процесів, звуковимови, просодичної організації звукового потоку), які відмічають у дітей за умови збереження слуху та нормального інтелекту [1]. Усне мовлення в дітей із ТПМ характеризується суворим обмеженням активного словника, стійкими аграматизмами, несформованістю навичок зв'язного висловлювання.

Особливості мовленнєвого розвитку цієї категорії дітей впливають на формування особистості дитини, а також усіх психічних процесів і навчальної діяльності. Зазначені вище особливості в розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення спонтанно не долаються. Вони вимагають від педагогів спеціально організованої корекційної роботи за допомогою інноваційних прийомів, тому що ці прийоми допомагають фахівцям підвищити ефективність занять із розвитку мовлення та інших психічних процесів [7].

Діти старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення зазнають труднощів під час узгодження слів у реченні; неправильно використовують прийменниково-підрядні конструкції. У їхньому мовленні відзначаються неправильна звуковимова, бідний словниковий запас. Під час переказу та складання розповіді відсутня цілісність і логічна послідовність при відтворенні тексту. Також у дітей цієї категорії недостатньо сформовані словесно-логічне мислення, увага, пам'ять, уява; знижена дрібна моторика пальців рук [5].

Правильний вибір технології при логопедичній роботі дітьми ТПМ дає змогу раціонально розподілити методи та прийоми впливу на пізнавальний, психомовленнєвий розвиток вихованців, тим самим забезпечуючи всебічний розвиток особистості. Для педагога важливо зацікавити дитину, зробивши корекційний

процес захопливим. Спектр інноваційних технологій необхідно постійно поповнювати, вивчаючи та впроваджуючи нові методи корекційного впливу для виправлення мовленнєвих порушень у дітей старшого дошкільного віку. На особливу увагу заслуговує нова технологія – скрайбінг.

Скрайбінг (від англійського *scribe* – накидати ескізи або малюнки) – це процес візуалізації основного змісту за допомогою знаків і образів, за якого відмальовування елементів відбувається під час розповіді [2]. Дана техніка винайдена британським художником Ендрю Парком для британської організації, що займається популяризацією наукових знань. Мовлення педагога ілюструється «на льоту» малюнками фломастером на білій дошці (або аркуші паперу). Виходить ніби «ефект паралельного слідування», коли ми і чуємо, і бачимо приблизно одне й те саме [6].

Цей метод привертає увагу слухачів, забезпечуючи їх додатковою інформацією, що також дає можливість виділити головні моменти, замалювавши їх. Незважаючи на простоту використання цієї технології, ми не можемо не відзначити той факт, що при її створенні враховано всі необхідні вимоги:

1) концептуальність – в основі скрайбінгу лежить принцип презентації, створеної безпосередньо під час прослуховування тексту;

2) системність – передача інформації має бути цілісною, логічно зрозумілою та взаємопов'язаною на кожному етапі оповіді;

3) керованість – цікавий сюжет і певна логіка оповіді від початку встановлюється вчителем-логопедом, коригується в процесі викладення матеріалу і з урахуванням особливостей відтворення образів слухачами;

4) відтворюваність – ця технологія, після її презентації вчителем-логопедом, може реалізуватися іншими педагогами дошкільної освітньої організації в роботі з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я [4].

У дошкільному періоді дитина раніше вчиться малювати, ніж писати. За допомогою малюнка діти передають певну інформацію, висловлюють емоції, настрої.

Технологію скрайбінгу можна використовувати в трьох основних формах, котрі представлено на рис. 1.

Рис. 1. Основі форми використання скрайбінгу

Охарактеризуємо форми скрайбінгу, що представлені на малюнку. Так, скрайбінг-фасилітація – відтворення образів у режимі реального часу. Використовується в навчанні, а також на конференціях, семінарах, презентаціях продуктів і послуг. Відеоскрайбінг це використання заздалегідь підготовленого відеоролика в техніці «скрайбінг» з озвученням і музичним супроводом [6].

3D-скрайбінг – створення об'ємних образів за допомогою 3D-ручок у режимі реального часу. Результатом такої презентації буде матеріальний об'єкт, який можна вивчити, залишити на пам'ять. Залежно від використовуваних інструментів, скрайбінг поділяється на традиційний (ручний) і комп'ютерний [2].

У першому випадку малюнки створюються на будь-якій придатній для малювання поверхні – дошці, склі, фліпчарті, скетчбуці тощо. При цьому використовуються спеціальні маркери, ручки або крейда. При реалізації комп'ютерного скрайбінгу всі зображення створюються в графічному редакторі на планшетах, ноутбуках або персональних комп'ютерах. Як інструмент малювання використовують стилус або комп'ютерну мишу. Скрайбінг – це результат роботи скрайбера. Складну для сприйняття інформацію скрайбер перетворює на прості символи і предмети, знайомі кожному з повсякденного життя. Так суха теорія перетворюється на барвисту і захопливу історію, яку можна легко відновити в пам'яті. Завдяки образному мисленню, характерному людині, засвоєння матеріалу дітьми за такої подачі буде більш ефективним [8].

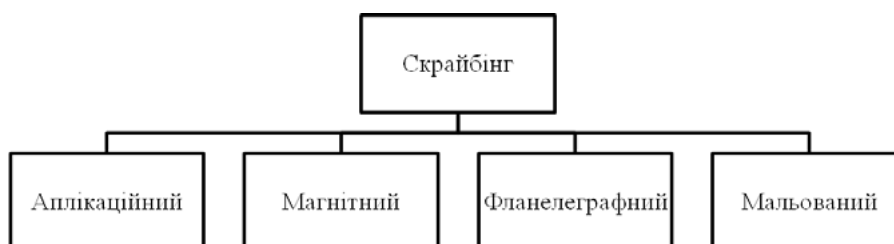

Рис. 2. Види скрайбінгу для корекційно-розвиткової роботи

Відмітна особливість скрайбінгу в роботі з дітьми порівняно з іншими способами донесення інформації полягає в тому, що з'являється можливість задіяти одночасно слух, мовлення, зір і уяву дитини. Фіксація простих образів відбувається в процесі донесення інформації, дошкільнята з їх не тільки краще розуміють, а й запам'ятовують. Дивлячись на скрайб-малюнки, дитина зможе відтворити в пам'яті почуту розповідь і відтворити її, хоча б у загальних рисах. Цю технологію активно можна застосовувати в розвитку зв'язного мовлення в дітей із тяжкими порушеннями мовлення [8].

У корекційно-розвитковій роботі з дітьми з ТПМ всі скрайбінги можна розділити на кілька видів, що представлені на рис. 2.

Охарактеризуємо види скрайбінгу, що визначені на рис. 2. Аплікаційний – техніка, за якої на довільне тло накладають або наклеюють готові зображення, що відповідають тексту, який вимовляють. Магнітний – є різновидом аплікаційного, єдина відмінність – готові зображення кріпляться магнітами на презентаційну магнітну дошку. Для використання фланелеграфного виду скрайбінгу знадобиться дошка, обтягнута фланеллю. На неї кріпитимуться готові фігурки та зображення, що допомагатимуть розповісти історію. Дані види скрайбінгу доречно застосовувати в роботі з дітьми молодшого та середнього дошкільного віку з ТПМ [8].

Мальований скрайбінг є класичним скрайбінгом. Художник (скрайбер) зображує картинки, схеми, образи. У логопедичній практиці в роботі з дітьми старшого дошкільного віку використання мальованого скрайбінгу дає змогу вчителю логопеду одночасно задіяти всі вищі психічні процеси дитини. Замальовування образів допомагає вихованцю не тільки висловити свої емоції на аркуші, а й пробуджує уяву, розвиває дрібну моторику, орієнтування в заданому просторі; активізує наочно-образне мислення, сприяє запам'ятовуванню інформації. Приділити увагу варто не тільки замальовці, а й самому тексту оповіді – історії, казки, оповідання. Малювати можна чим завгодно і фломастерами, і олівцями, використовуючи папір, презентаційну дошку [2].

Мальований скрайбінг краще проводити в рамках досліджуваної лексичної теми. Педагог повинен чітко підібрати лексичний матеріал, що відповідає поставленим корекційно-розвивальним та навчально-виховним завданням. Під час логопедичного заняття на етапі автоматизації проблемних звуків можна придумати казку, наприклад, про неслухняний звук, який пішов гуляти і заблукав. Для дітей має створюватися проблемна ситуація, де допомогти головному герою зможе тільки дитина, виконавши певні завдання. Протягом усього заняття дитиною робляться замальовки. Це відбувається паралельно з вимовним текстом, що є класичним скрайбінгом. На кожному етапі заняття дитина робить замальовки спочатку за допомогою дорослого, потім самостійно, виділяючи головні події. Кожен образ супроводжується поясненням від дитини, що або кого вона зобразила, що відбувається на її малюнку. Після завершення розповіді вчителем-логопедом дитина з опорою на свої малюнки переказує почуте. Ця методика може бути використана як на індивідуальних заняттях, так і на фронтальних. Для фронтальних занять педагогом у рамках лексичної теми заздалегідь може бути зроблено опорну схему, за допомогою якої вихованці складуть і відтворять розповідь.

Використовуючи скрайбінг-технологію у роботі з дітьми з ТПМ, слід виділити основні його етапи:

I етап – сформулювати тему (ідею). Вона має бути зрозумілою для дитячої аудиторії.

II етап – обрати способи візуалізації та розробити сценарій. Необхідно детально продумати і законспектувати, про що говоритиметься і за допомогою яких образів передаватиметься сенс для дітей певного віку.

III етап – продумати малюнки-скетчі. Їхня кількість і швидкість, з якою вони демонструватимуться дітям, мають збігатися з часом на озвучування.

IV етап – проведення скрайбінгу [4].

Найважливіші моменти використання скрайбінгу в роботі з дітьми з ТПМ полягають у необхідності врахування вікових особливостей дітей, а також інтелектуального, емоційного та фізичного рівня розвитку. Під час створення історій необхідна наявність певного персонажа або героя. У кожного з них мають бути особливі риси характеру, які відобразатимуться у викладених подіях. Основний персонаж неодмінно має викликати симпатію. Історія має викликати почуття емпатії представленими персонажами. Важливо використовувати відкриті запитання на адресу дітей, які залучають дітей до участі в розказаній історії. Потрібно розуміти, що викладення фактів – це ще не історія. Діти цілісно сприймають світ. Виходячи з цього, необхідно додавати емоційне тло до фактів. Крім того, не варто забувати те, що уява і фантазія у дітей більш гнучкі, ніж у дорослого.

Таким чином, слід зазначити, що використання скрайбінгу в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку значно збільшує ефективність процесу запам'ятовування, підвищує його обсяг, збагачує словниковий запас, розвиває зв'язне мовлення та розвиває творчу уяву дошкільнят. У дітей з'являється бажання переказувати – дитина розуміє, що це зовсім не важко. Процес заучування віршів перетворюється на гру, яка дуже подобається дітям.

Висновок. Отже, скрайбінг виступає інноваційною технологією в корекційно-розвитковій діяльності педагогів дошкільних закладів в роботі з дітьми з ТПМ. Технологія дає змогу вихованцям у доступній і захопливій формі досягти нової якості отриманих знань, сприяє розвитку словесно-логічного, наочно-образного мислення, слухової та зорової пам'яті, уваги, дрібної моторики пальців рук. Можна рекомендувати використовувати скрайбінг у сукупності з іншими педагогічними технологіями. Комплекс корекційних занять, що включає елементи класичного скрайбінгу, дасть змогу розробити та систематизувати методичні рекомендації для педагогів дошкільної освітньої організації та батьків вихованців з ТПМ.

Використана література:

1. Арендарук А. О. Логопедичний супровід дітей з ТПМ в умовах інтегративного навчання, як психолого-педагогічна проблема. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2012. Вип. 21. С. 3–6.
2. Білоусова Н. Скрайбінг як технологія візуалізації навчального матеріалу в роботі вчителя. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferen-2018–2019>.
3. Галущенко В. І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. 2016. Вип. № 7. URL: <https://aqce.com.ua/download/publications/45/42.pdf>
4. Матковська Т. Використання візуальні технології скрайбінг в роботі логопеда. *Сучасне дошкільня: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку* : збірник наукових статей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, магістрів та молодих науковців (23 жовтня 2020 року). Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С. 238–234.
5. Мороз Л., Стахова Л., Кравченко І. Логопедичний супровід як складова комплексного супроводу дітей із порушенням психофізичного розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 8 (92). С. 401–411.
6. Полєвікова О. Б., Пяцько Н. В. Скрайбінг як лінгводидактична інновація. The 8th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (March 17–19, 2021) BoScience Publisher, Boston, USA. 2021. P. 792–796.
7. Рібцун Ю. В. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток : навч.-метод. посіб. Львів : Світ, 2020. 264 с.
8. Шитель А. В. Використання скрайбінгу та буктрейлерів у освітньому процесі. URL: <https://alina09v.wixsite.com/mysite/buktrejleri>

References:

1. Arendaruk, A. O. (2012). Lohopedychnyi suprovid ditei z TPM v umovakh intehratyvnoho navchannia, yak psykhologo-pedahohichna problema [Speech therapy support for children with TPM in the conditions of integrative learning as a psychological and pedagogical problem]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Serii 19, Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykhoholohiia*, 21, S. 3–6. [in Ukrainian]
2. Bilousova, N. Skraibinh yak tekhnolohiia vizualizatsii navchalnoho materialu v roboti vchytelia [Scribing as a technology of visualization of educational material in the work of a teacher]. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferen-2018-2019>. (data zvernennia: 11.12.2022). [in Ukrainian]
3. Halushchenko, V. I. (2016). Zastosuvannia innovatsiinykh lohopedychnykh tekhnolohii u korektsiinii roboti z ditmy z porushenniamy movlennia [Application of innovative speech therapy technologies in correctional work with children with speech disorders]. URL: <https://aqce.com.ua/download/publications/45/42.pdf> [in Ukrainian]
4. Matkovska, T. (2020). Vykorystannia vizualni tekhnolohii skraibinh v roboti lohopedi [The use of visual technology scribing in the work of a speech therapist]. *Zbirnyk naukovykh statei uchasyukiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii studentiv, mahistriv ta molodykh naukovtsiv «Suchasne doshkillia: aktualni problemy, dosvid, perspektyvy rozvytku» (23 zhovtnia 2020 roku)*. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, 238–234. [in Ukrainian]
5. Moroz, L., Stakhova, L., Kravchenko, I. (2019). Lohopedychnyi suprovid yak skladova kompleksnoho suprovodu ditei iz porushenniam psykhofizychnoho rozvytku [Speech therapy support as a component of comprehensive support for children with psychophysical developmental disorders]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 8 (92), S. 401–411. [in Ukrainian]
6. Polievikova, O. B., Piatko, N. V. (2021). Skraibinh yak linhvodydaktychna innovatsiia [Scribing as a linguodidactic innovation]. The 8th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (March 17–19, 2021) BoScience Publisher, Boston, USA, S. 792–796. [in Ukrainian]
7. Ribtsun, Yu. V. (2020). Uchni pochatkovykh klasiv iz tiazhkymy porushenniamy movlennia: navchannia ta rozvytok [imary school students with severe speech disorders: training and development] : navch.-metod. posib. Lviv: Svit, 264 s.[in Ukrainian]
8. Shytel A. V. Vykorystannia skraibynhu ta buktreileriv u osvithnomu protsesi [The use of scribing and booktrailers in the educational process]. URL: <https://alina09v.wixsite.com/mysite/buktrejleri> (data zvernennia: 11.12.2022). [in Ukrainian]

Kurienkova A. The application of innovative technology «Scribing» in work with children with speech disorders

The issue of using innovative technologies when working with children with severe speech disorders is considered in the article. The features of speech development of children with severe speech disorders are revealed. The newest innovative technique "Scribing" is characterized. The definition of "scribing" is given. The requirements for scribing as an educational technology, such as conceptuality, systematicity, controllability, reproducibility are highlighted and characterized. Three main forms of scribing are defined (facilitation, video scribing, 3D scribing). The characteristics of the main forms of scribing are given. It is noted that the peculiarity of scrabbling in working with children is that it is possible to simultaneously use the child's hearing, speech, vision and imagination, which contributes to the development of coherent speech, including in children with severe speech disorders. The types of scribbling for correctional and developmental work with children with severe speech disorders (application, magnetic, flannelboard, drawn) are determined and their characteristics are given. It is noted that application, magnetic and flannelgraphic types of scribing should be used in work with children of junior and middle preschool age with severe speech disorders. It is emphasized that drawn scribbling is a classic type, and its use in speech therapy practice with children of senior preschool age with severe speech disorders allows the speech therapist to simultaneously involve all the higher mental processes of the child. The specifics of using scribing in speech therapy classes are outlined. The main stages of scribing technology in working with children with severe speech disorders (formulation of the idea, choice of visualization method, thinking over sketch drawings, scribing) are determined. The importance of using scrabbling in working with children with severe speech disorders, taking into account the age characteristics of children, as well as the intellectual, emotional and physical level of their development, was emphasized.

Key words: children with severe speech disorders, severe speech disorders, innovative technologies, scribing.